

שבת קלח

משה שווערד

1. חדושי הרמב"ן על מסכת שבת דף קלח/א

אלא אמר אביי מדרבנן שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. פרש"י ז"ל דלאו משום אהל ארעי הוא אלא שלא יתקן לשמר בקביעות כחול, וראיתו דאמרינן לקמן (קל"ט ב') מערים אדם על המשמרת ב"ט לתלות בה רמונים ואי משום אהל מה לי רמונים מה לי שמרים אלא אהל ליכא כלל ומשום עובדין דחול הוא, ולתלות בה רמונים לאו עובדין דחול הוא, וק"ל הא דאקשינן לעיל השתא לר"א אוסופי אאהל עראי לא מוספינן למיעבד לכתחלה שרי, מאי קושיא נימא דהכא לאו אהל הוא כלל ורבנן נמי משום עובדין דחול אסרי ור"א לא חייש להכי, ויש לדחוק דסוגיין דלעיל בשיטה דר' יוסף אתמר דסבר דרך אהל הוא ולרווחא דמלתא מקשי דמאהל עראי מיהת לא נפיק. ולי נראה דאביי משום אהל עראי אסר לה ומשום דא"ל רב יוסף חייב חטאת אמר איהו דליכא אלא שבות בעלמא דהיינו עובדין דחול והיינו מתניא דאביי דתני משמרת בהדי כילה דמשום אהל עראי, והא דשרינן ברמונים משום דהתולה לשמרים מותחה יפה וקובעה בכיסכהא והתולה לרמונים אינו צריך לקובעה ולא למותחה יפה ולא אהל הוא כלל:

2. שערים מצויינים בהלכה

לא הוה אסרינן ליה. ובתפא"י (כלכלת השבת סי' א) כתב דעובדין דחול יש בו ג' אופנים, א) כשדומה לאחד מהל"ט מלאכות, ב) כשיכא מזה לאיסור תורה, ג) משום טרחה יהירה. ומזה קשה עמש"כ בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' פה) דאסר להניח הבגדים המלוכלכים במכונת הכביסה בשבת משום עובדין דחול, דאין לאסור משום עובדין דחול אלא בדבר שיש בו טרף מלאכה. ועי' בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' יג) דאין לחדש איסורים משום עובדין דחול.

3. שערים מצויינים בהלכה

כסא טרסקל. פירש רש"י דמקפלין אותו וכשמסלקין אותו סומכין אותו לכותל, וכשרוצה לישב עליו נוטתו ויושב על ד' רגלים. וכ"ה בשו"ע (סי' שטו ס"ה) כסוי העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו כו', מותר לפתחו לכתחלה. ומבאן ההיתר לפתוח שולחן המתקפל וכן מטה המתקפלת או לול של תינוקות, וכדומה שדינם ככסא טרסקל, כיון שכל החלקים מחוברים לגוף אחד ואין כוונתו לשם אהל. וה"ה שמותר להאריך ולהוסיף על השלחן בשבת דהוי כמוסיף על אהל עראי. ועי' בכיאר הלכה (שם ד"ה לכתחלה).

4. רש"י מסכת שבת דף קב עמוד ב

בהא קאמר שמואל - דאי אתרו ביה משום בונה - לא מיחייב, דלאו בנין הוא

5. תוספות מסכת שבת דף עג עמוד ב

משום זורע - אין להוכיח מכאן דצריך להתרות אתולדה משום אב דהא לא קאמר שצריך להתרותו משום זורע אלא דאם התרה בו משום זורע דחייב אבל בריש פרק תולין (לקמן קלח.) משמע קצת דצריך להתרות אתולדה משום אב דקאמר משמר משום מאי מתרינן ביה (שיהא חייב) רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד וגם זה יש לדחות דהכי פירושו משום מאי מתרינן ביה שיהא חייב רבה אמר משום בורר אבל אם התרו בו משום מרקד פטור כיון דמתרהו משום דבר שאינו דומה לו הוא סבר שהוא מלעיג בו ופטור אבל אם התרה בו סתם אל תשמר חייב ונראה שגם ר"ח רוצה לפרש כן ועוד ראייה

דבריש בבא קמא (דף ב.) קאמר ולר' אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה ולא משני דלהכי קרי ליה אב דצריך להתרות אתולדה [משום] אב.

6. ספר מנחת חינוך - מצוה לב - אות ב

והנה כל הל"ט מלאכות הן בכלל לאו זה דלא תעשה כל מלאכה, ואם עושה אחת ממלאכות אלו, לפי מה שהבאנו לעיל כמה פעמים [עיין מצוה ט"ז אות י"א, י"ט אות א'] בשם רש"י שבועות כ' ע"ב דכתב דצריך להתרות בו ממקרא של הלאו, **א"כ הכא נמי צריך להתרות בו דעובר על הלאו דלא תעשה כל מלאכה, אבל להתרות בו משם איזו מלאכה מהל"ט הוא עובר נראה דאין צריך, דמה לי משום איזו מלאכה, בין כך ובין כך איזו מלאכה שעושה עובר משום לא תעשה מלאכה.** אך לכאורה, בשבת קל"ח ע"א מבואר שימר משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד, נראה דצריך להתרות בו ג"כ משום איזו מלאכה שהוא עושה, דאי לאו הכי מאי פליגי נימא דמתרינן משום לאו דמלאכה. **אך עיני תוס' שם פרק כלל גדול ע"ג ע"ב ד"ה משום זורע, כתבו שם דוקא אם מתרינן בו משום מלאכה אחרת פטור, דלא הוי התראה כיון דמתרהו משום דבר שאינו דומה לו סבור שהוא מלעיג בו ופטור, אבל אם התרה בו סתם אל תשמר חייב, עכ"ל.** א"כ מבואר להדיא בדבריהם דוקא משום מלאכה אחרת דסבור שמלעיג בו, אבל אם מתרה בסתם משום לאו דמלאכה חייב. אף דהתוס' כתבו דאם התרו בו אל תשמר חייב, דנראה דעכ"פ צריך להזכיר לו המלאכה, נראה דלאו דוקא אלא אפילו אם התרו בו סתם דזו מלאכה ואתה עובר על הלאו סגי, כיון דאינו מלעיג בו מהיכי תיתי לא יהיה התראה, ודוקא אם אמר לו משום מלאכה אחרת הוא סבור שמלעיג עליו. אך התוס' ב"ק ב' ע"א ד"ה ולר"א, כתבו ג"כ בתחילה כמו שכתבו בפרק כלל גדול, דוקא אם התרו משום מלאכה אחרת נראה כמלעיג וכו', אך כתבו עוד תירוץ דזה דמשני הש"ס שם הך דהוי במשכן וכו', וצריך להתרות התולדה בשם האב, וכן כתבו פרק הזורק צ"ו ע"ב ד"ה ולר"א, א"כ משמע דצריך להתרות משום איזו מלאכה, וכן התולדה בשם האב, ואם התרו בו סתם דהוא מלאכה ואסור בשבת לא מהני, ואפילו התרו משום התולדה לא מהני, וצ"ע בזה. ועיין ר"מ פ"ב מסנהדרין ה"ב כתב דהתראה היא להתרות בו שהיא עבירה ושחייבים עליה מיתת בית דין או מלקות, ולא כתב אפילו התראה מאיזה לאו. אך אפילו לדעת רש"י, מדוע לא יהני אם מתרים אפילו על תולדה סתם שהיא עבירה ועובר על לאו דלא תעשה כל מלאכה ושחייבים עליה מיתת בית דין, למה צריך לפרט שם האב, אך בהתרו משום מלאכה אחרת ודאי אינו חייב דהוי כמלעיג, אבל בהתרו בו סתם צ"ע. וכן מדברי הר"מ כאן פ"ז ה"ז שכתב מה הפרש יש בין האבות ובין התולדות, אין ביניהם הפרש אלא לענין קרבן וכו', ולא כתב ג"כ דתולדה צריך להתרות משום האב, נראה דאין צריך להתרות משום התולדה ג"כ, רק סתם זה שאתה עושה הוא מלאכה ושחייבים עליו ועוברים משום לאו דלא תעשה כל מלאכה, וצ"ע רחב בענין זה. ועיין רש"י שבת קל"ח ע"א ד"ה דנטול, מבואר ג"כ בדבריו דאם התרו בו משום מלאכה אחרת לאו התראה היא, אבל אם התרו בו סתם מסתבר דהוי התראה. ועיין במועד קטן ב' ע"ב גבי מנכש ומשקה מים לזרעים משום מאי מתרינן ביה, רבה אמר משום חורש ורב יוסף אמר משום זורע. והנה להתוס' פרק כלל גדול הנ"ל ג"כ הפשט דאי אתרו בו משום מלאכה אחרת אינה התראה, כמו הפשט בשבת קל"ח ע"א גבי שימר משום מאי מתרינן וכו'. ובתוס' שם במו"ק ד"ה משום מאי כתבו וז"ל, דאין אדם לוקה ולא נהרג אלא בהתראה שמתרין בו לא תעשה הך איסורא, כדמפקינן בסנהדרין [מ' ע"ב] מקרא דצריך לפרש שם האיסור בהדיא, עכ"ל. ואיני מבין, דאם מתרינן בו שזה חילול שבת ואסור משום שבת למה לא הוי מפרש האיסור, דזה הוא האיסור דאסור לעשות מלאכה בשבת, ולמה אינו די בהתראה כזו. ומה שהביאו תוס' מסנהדרין דף מ', ע"ש דאינה הוכחה כלל לזה, רק אם מתרין בו דזה אסור וחייבין עליו די, ובפרט אם הוא מזכיר לו בפירוש הלאו, וכל המלאכות בשבת הם מלאו הזה, למה לא יתחייב. וגם צ"ע שלא כתבו גם כאן כמו בשבת פרק כלל גדול וב"ק הנ"ל, דהפשט דאם התרו בו משום מלאכה אחרת אין זו התראה, ולא הביאו דבריהם כלל, וצ"ע. ונראה פשוט, לפי מה שהבאנו בשם רש"י דצריך להתרות בו מאיזה לאו, אם עבר על מלאכת הבערה בשבת, בין אם התרו בו משום לאו דמלאכה, או משום לאו דתבערו אש וכו' ג"כ חייב, דמותר מזה מחמת הלאו הזה ג"כ לפי מה דפסקינן הבערה לחלק יצאה [עיין ר"מ כאן פ"ז ה"א], א"כ הזהיר הכתוב בזה הלאו ממלאכת הבערה, אלא אפילו לפי מה שמנה הר"מ [ספר המצות ל"ת שכ"ב] דהוא לאו שלא לענוש בשבת, מ"מ גוף הבערה נמי בכלל, עיין יבמות ו' ע"ב, א"כ אם התרו בו משום לאו זה, גם כן מהני, כן נראה לענ"ד פשוט:

7. תוספות רי"ד מסכת שבת דף קלח עמוד א

משום מאי מתרינן בין. פ' כיון דהבערה לחלק יוצאת כאלו כתיב לאו אכל מלאכה ומלאכה דמי והו"ל כמו לאוין דחלב ודם שהן חלוקין זה מזה וצריך להתרות על החלב משום חלב ועל הדם משום דם וכך על כל מלאכה ומלאכה:

8. שערים מצויינים בהלכה

מה דרכו של בורר נוטל אוכל ומניח הפסולת וכו'. התוס' ציינו למה שהקשו לעיל (עד.) דשם איתא להיפוך, דמותר לבורר אוכל מתוך פסולת, ואם בידר הפסולת חייב. (ותירצו, דכאן מיירי דהפסולת מרובה, ואז הוי דרך ברירה כשבורר האוכל מתוך הפסולת. ועי' בתוס' מס' ביצה (יד:) שפי', דהא דקתני כאן, דרכו של בורר נוטל האוכל, היינו האוכל לעצמו, והא דקתני ומניח הפסולת, היינו	לעצמו, והא דקתני ומניח הפסולת, היינו שמניחו לחוץ, כלומר שזרקו שם. ומצאתי בר"ן לעיל שתיירץ הקושיא, דהגמרא כאן הכי קאמר, דכיון דגם בבורר אוכל מתוך הפסולת משכחת ביה חיובא, והיינו כשבורר בנפה וכברה, משום הכי קאמרין, שאף אם התרו בו משום בורר הוי התראה, דהא איכא בורר דמי להאי משמרן
---	--

דף קלח: כילת חתנים מותר כו' אבל יש בגגה טפח אסורה. ע"י ברש"י.
כתב בתשו' מהר"ם מרוטנברג (סי' כד) הפורס
 מפה על השולחן צריך לזהר שלא תהא
 המפה יוצא למטה מן השולחן טפח, משום
 דטפח הוי קיר לאהל, והשולחן נעשה לו גג,
 ולפרש"י כאן הוי משמע דשרי לפרוס מפה
 חוץ לשולחן טפח, כי אינו דומה לכילת
 חתנים, דהתם ע"כ מתכוין הוא, ואפי' אינו
 מתכוין פס"ר הוא, אבל גבי שולחן אינו
 מתכוין הוא ושרי. ועי' בחי' הרשב"א לעיל
 (ע"א ד"ה אבל מטה) שכתב כללא דמילתא
 דלא אסרינן משום אהל אלא מידי דאית ליה
 מחיצות מלמטה ומשחמש לאויר שתחתיו,
 אבל סידור השולחן שנותנים שתי ספסלים
 שיש להם רגלים דקים ועורכים עליהם את
 השולחן לא מיקרי מחיצה. וכ"כ הר"ן דלא
 מיתסר משום אהל אלא היכא דאית ליה
 מחיצות למטה ומשתמש באויר שתחתיו. וכ"כ
 ברמ"א (סי' שטו ס"ז) דאם א"צ לאויר
 שתחתיה לא הוי אהל, ועי' בטו"ז (סק"ד).
 ועי' במשנ"ב (ס"ק לא) שכתב בשם הטו"ז
 (סק"ז) דמזה הטעם נמי שרי לפרוס מפה על
 השולחן וקצות המפה תלויות למטה מן
 השולחן מכל צד, דאין בזה משום אהל, כיון
 דאין צריך לאויר שתחת השולחן, ועוד כיון
 שמה שמונח על השולחן אין בו משום אהל
 שאין שם חלל בינו לבין השולחן, מותר גם
 היוצא ממנו. [נשמעתי מי שמחמיר בזה הוא
 מפריו על מדותיו].

10. שו"ע אורח חיים - סימן שא

(מ) כובע שהוא מתפשט להלן מראשו טפח, אסור להניחו בראשו אפילו בבית, משום אהל:
 (מא) לצאת בשבת בכובע שבראשו העשוי להגין מפני החמה, יש מי שאוסר משום דחיישינן שיגביהנו הרוח מראשו ואתי
 לאתויי ד"א ברה"ר אא"כ הוא מהודק בראשו או שהוא עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול להפרידו מראשו או שהוא
 קשור ברצועה תחת גרונו, דבהכי ליכא למיחש למידי:

11. משנה ברורה סימן שא

(קנג) העשוי להגין וכו' - לאפקי סתם כובע שאדם נושא על ראשו אין לחוש דייתי לאתויי ד"א דבודאי לא ילך בגילוי
 הראש וזה הכובע מנהגן היה לשאתו מלמעלה על כובע קטן [ב"י ואחרונים] ומזה נלמוד דה"ה כובעים שלנו אם נושא אותן
 בר"ה על כובע קטן כנהוג (קצא) יש לזהר שיהא מהודק על ראשו שמא יפול ואתי לאתויי ד"א (קצב) וכן בברייטי"ל

שהמנהג בו להקל וכן"ל אם נושא כובע קטן תחתיו יזהר שלא יצא בו בר"ה דהא סתמא אינו מהודק ובודאי חיישינן בו דילמא נפיל ואתי לאתויי כיון שלא יהיה בגילוי הראש:

12. ספר בניהו בן יהוידע על שבת דף קלח/ב

שם עתידה אשה שתטול ככר של תרומה. קשא למה ייחסו זה לאשה והוה ליה למימר עתיד אדם, ונראה לי בס"ד מפני שענין טומאה יסובב מן האשה טפי, שיש לה וסת נידות והיא מצויה בבית ושכיח תמיד שתטמא את האוכלין, לכך היא עצמה תיטפל בשאלה דטומאת ככר, אך האיש על הרוב טהור הוא תמיד ולא יסובב טומאה ממנו:

13. ספר בניהו בן יהוידע על שבת דף קלט/א

הלכה ברורה וכו'. נראה לי בס"ד גם זו לטובה כדי שיהיו יגיעין יותר ויגן עליהם זכות בירור ההלכות והמשניות. ועוד כדי שיעשו חומרות לאסור מספק ותהיה זאת סגינוריא עליהם. הלכה זה טעם המשניות, ומשנה ברורה זו הגרסה ונסחה, דאם יפול מחלוקת יהיה רבתא לפריה ורביה. ונראה לי לפי דרשה זו לכך נקיט קרא לשון הפלאה בתיבת והפליא שהוא לשון הפרשה והבדלה, כמו [שמות ט' ד'] והפלא ה' בין מקנה מצרים ובין מקנה ישראל, וכן מחלוקת בהלכות הוא ענין הפרשה והבדלה כסברת החולקין:

14. ספר פרי צדיק פרשת פנחס - אות ט

ג' שבועות אלו מן י"ז בתמוז עד ט' באב חל תמיד יום ראשון ואחרון ביום שחל בו א' דפסח כידוע. והענין דבלייל א' דפסח ביציאת מצרים אז נבחרו ישראל לה' לעם כמו שנאמר ולקחתי אתכם לי לעם. והעיקר המכוון דיציאת מצרים היה על מתן תורה כמו שנאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, היינו מתן תורה. וזה שנאמר והייתי לכם לאלקים ואז נעשה הכנסת ישראל בבחינת כלה כמו שמכונה בכל הספר שיר השירים. ובג' שבועות אלו **הנה בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות ואז נתבטל החיתון** (כמו שדרשו שמות רבה פ' מ"ג) מוטב שתדון כפנויה וכו' ובט' באב חרב הבית בראשונה ובשניה גלו ישראל. **אבל באמת כל זה היה הכנה שיזכנו על ידי זה לאור גדול אחר כך. על שבירת הלוחות אמרו (שבת פ"ז). יישר כחך ששברת שעל ידי שבירת הלוחות זכו לאור תורה שבעל פה** מטלא דעתיקא וכמו שדרשו (שמות רבה פ' מ"ו) אל תצטער ובלוחות שניים אני נותן לך שיהיה בהן מדרש הלכות ואגדות. **ובט' באב נולד תיכף משיח** כמו שאמרו (איכה רבתי פ"א פ' כי רחוק ממני מנחם) **והיה חורבן הבית הכנה לבנין השלישי שיהיה בידי שמים** (כמו שכתב רש"י ר"ה ל' סע"א) **ואז יהיה גאולה שלימה**

BMKGH Daf HaYomi on Purim 5:15am

Shachris KeVasikin 6:10am (approx)

Purim Seuda immediately following Shachris